

Innehållsförteckning

Avsnitt	sid
Erkännanden	3
Organisationsförkortningar	4
Del I: Inledning	7
Syfte och frågeställningar	10
Forskningsläget	11
Teoretiska utgångspunkter	13
Metod: Utgrävningar och släktskap	23
Del II: Idrottsforskning	28
Viktiga händelser i idrottsforskningens utveckling	30
De nationella idrottsforskningsorganisationerna	33
Idrottens forskningsråd och Centrum för idrottsforskning (IFR/CIF)	33
Svensk förening för beteende- och samhällsvetenskaplig idrottsforskning (SVEBI)	42
Svenska idrottshistoriska föreningen (SVIF)	44
Övriga föreningar	45
Idrottsavhandlingar	46
Sammantagen forskningsproduktion	49
Fem starka forskningsmiljöer	53
Ämnesspecifika analyser	55
Pedagogik	55
Psykologi	57
Historia	58
Sociologi	59
Övrig forskning	60
Problematiserande samhällsperspektiv	61
Sammanfattning: Idrottsforskning	62
Del III: Idrottsutbildningar	66
Viktiga händelser i idrottsutbildningarnas utveckling	67
Akademiska idrottsutbildningar i Sverige hösten 2008	69
Idrottsutbildningarnas utveckling 1998-2009	71
Ämneskategorier och utbildningstyper	74
Utbildningsspecifika analyser	76
Analys av utbildningstyper	76
Managementutbildningar	77
Tränarutbildningar	78
Hälsoutbildningar	79
Kultur- och samhällsutbildningar	80
Medicin- och fysiologiutbildningar	81
Psykologiutbildningar	82

Avsnitt	sid
Generell utbildningsanalys	83
Utbildningstypernas syften och yrkesinriktningar	83
Generella linjer i utbildningstypernas kunskapssammansättningar	83
Antagning av studenter fördelat på utbildningstyper	84
Allmän utbildningspolitik 1977-2008	85
Sammanfattning: Idrottsutbildningar	89
Del IV: Idrottens akademisering	91
Idrottsforskningens i relation till idrottsutbildningarnas kunskap	91
Samhällsdiskursens förändring under 1900-talet	93
Idrottsforskning och idrottsutbildning ur ett diskursivt perspektiv	98
Kultur och natur – en exkursion	105
Idrottsforskning och idrottsutbildning ur ett strukturellt perspektiv	108
Idrottsforskning och idrottsutbildning ur ett institutionellt perspektiv	114
Idrottsforskning och idrottsutbildning - barn av olika tider	118
Referenser	120
Empiri: Delstudie 1	124
Empiri: Delstudie 2	125
Avhandlingar med idrottsfokus (-2007)	126
Bilagor	130
Bilaga 1: Beräkningsgrunder för forskningsproduktion	130
Bilaga 2: Beräkningsgrunder för litteraturposters betydelse	131
Bilaga 3: Källkritiska överväganden	132
Appendix	
Appendix A: Idrottsforskning (fristående)	
Appendix B: Idrottsutbildningar (fristående)	

DEL I: INLEDNING

Bakgrund

En forskare kan aldrig förhålla sig odelat objektiv och distanserad till sitt forskningsobjekt. Studierna präglas alltid av forskarens bakgrund, föreställningar, förutfattade meningar, perceptionsmönster, position på fältet och så vidare. Denna studie är inget undantag. Den har till stor del sina rötter i min bakgrund som student på Idrottsvetenskapligt program i Malmö. Det är därför särskilt viktigt att min bakgrund och position bringas fram i ljuset. Det är med bilden av mig som Idrottsvetare, min bakgrund och position som fond som denna uppsats ska läsas och förstås.

Det var senhöst 2004. Jag satt i min lilla studentlägenhet i Malmö och slet från morgon till kväll med mitt examensarbete. Under det senaste året hade oron för framtiden vuxit sig allt starkare. Jag och mina studiekamrater, hade allt mer frekvent frågat oss själva hur tiden efter utbildningen skulle kunna tänkas se ut. Vi ställde oss frågor som: finns det arbete för idrottsvetare? Om ja, var finns arbetena i sådant fall? Vilka arbetsuppgifter kan de tänkas omfatta, och vilken lönenivå kan man förvänta sig? Om nej, vad ska jag göra då?

Jag hade inget svar, och valde därför att istället koncentrera mig på mitt examensarbete. Prioriteringen visade sig ge avkastning. Vid terminens slut tog en av lärarna vid utbildningen kontakt med mig och undrade om jag ville jobba vid enheten ett tag framöver.

De följande månaderna arbetade jag som projekt- och timanställd lärare och forskningsassistent på enheten Idrottsvetenskap vid Malmö högskola. Jag höll i ett antal undervisningsmoment och hjälpte institutionens forskare med enklare forskningsuppgifter. Oron över den framtida yrkeskarriären lindrades därmed en aning. Men även om det verkade ha löst sig, att jag hade fått avlönat arbete där nytta kunde dras av de kunskaper som förvärvats under utbildningen, försvann inte funderingarna. Hur såg egentligen idrottens arbetsmarknad ut och hur fungerade arbetsmarknaden för dem som läst idrottsutbildningar på högskolenivå? Dessa frågor väntade fortfarande på sina svar.

Relativt snart uppenbarade sig en möjlighet till fördjupning i frågan. Jag beviljades nämligen medel av högskolan för att genomföra en mindre pilotundersökning rörande de två första avgångar studenter som utexaminerats från Idrottsvetenskapligt program under 2005. Alumnerna hade vid studiens genomförande bara varit ute i arbetslivet i högst ett och ett halvt år – vilket var en utgångspunkt för analysen.

Studien syftade bland annat till att utreda vad de f.d. studenterna sysselsatte sig med, om deras sysselsättningar hade idrottsanknytning, i vilka sektorer och organisationer de verkade i samt med vilken typ av arbetsuppgifter.

Studien slog väl ut. Svarsfrekvensen blev hög (över 90 %) och det visade sig att merparten av alumnerna hade arbete (80 %), varav hälften hade idrottsrelaterade arbetsuppgifter. Spridningen på samhällets olika sektorer (den offentliga, den privata, och den ideella) var relativt jämnt fördelad, och studenter från programmets tre inriktningarna verkade få anställning i ungefär samma utsträckning. Av de som inte hade arbete, sysselsatte sig hälften med att studera vidare medan resten var arbetssökande (10/10 %) (Åkesson 2006).

När jag analyserade resultaten av pilotundersökningen började ett antal nya frågor dyka upp. Pilotundersökningen gav svar på hur många som fick arbete, var och varför. Men vad sade svaren på dessa frågor egentligen om hur arbetsmarknaden fungerade i förhållande till utbild-

ningar av detta slag? Jag började ställa mig frågor som: Vilken typ av kunskap är det egentligen som förmedlas inom idrottsutbildningarna? Vilken typ av kunskap är det som efterfrågas på arbetsmarknaden? Och hur förhåller sig den förmedlade kunskapen till den efterfrågade?

I förlängning började jag ifrågasätta idrottens kunskapsproduktion: Vilken typ av kunskap är det egentligen som produceras inom idrottsforskningen? Varför produceras en viss typ av kunskap? Hur förhåller sig den producerade kunskapen till den förmedlade, respektive den efterfrågade, kunskapen? Och vilka konsekvenser får relationerna mellan den producerade, förmedlade, och efterfrågade kunskapens relation till varandra, för hur arbetsmarknaden fungerar för dem som läser akademiska idrottsutbildningar?

Jag insåg att pilotstudien förvisso gett en hel del intressanta och användbara svar, men att det fanns andra, mer djuplodande frågor som påkallade uppmärksamhet. Ju längre jag vistades vid den enheten Idrottsvetenskap i Malmö, desto mer tilltalades jag av idrottsforskaryrket. Under hösten 2006 medverkade jag därför i en ansökan till Sparbanksstiftelsen för finansiering av ett antal doktorandtjänster. Mitt bidrag bestod bland annat av ett utkast till ett doktorandprojekt rörande idrottens arbetsmarknad. När tjänsten sedermera lystes ut, sökte jag och antogs.

Genom detta fick jag möjlighet att gå vidare och skaffa mig en forskarutbildning samtidigt som jag kunde fortsätta söka svar på de frågor om idrottens arbetsmarknad som fångat mitt intresse redan då jag var student.

Föreliggande studie är en första produkt av detta forskningsprojekt. Licentiatuppsatsen omfattar analyser av idrottsforskningens kunskapsproduktion och idrottsutbildningarnas kunskapsförmedlingen, samt deras relation till varandra. Avhandlingens tredje del: omfattande arbetsmarknadens kunskapsbehov inom idrottsområdet, samt dess förhållande till kunskapsproduktionen och kunskapsförmedlingen, redovisas i slutrapporten.

”Kunskap är makt”

Detta något slitna uttryck myntade filosofen Francis Bacon redan under sent 1500-tal (NE 2010a). Men trots dess ålder och flitiga användning håller uttrycket fortfarande sett i relation till dagens social- och samhällsteori. (se Foucault 2008 och Berger & Luckmann 1998)

Alla bär vi på kunskap. Kunskap om hur världen är beskaffad. Kunskap om hur världen ska förstås. Kunskap om vad som är rätt och fel. Begreppet kunskap ringar in ett betydelsefullt samhällsfenomen. Alla aktiviteter i samhället är på något sätt kunskapsbaserade. Kunskap har betydelse för allt vi människor företar oss. Överallt i samhället skapas, överförs och tillämpas kunskap – inom familjen, i skolan, inom idrotten och i arbetslivet.

En betydelsefull kunskapsproducerande institution i dagens sekulära samhälle är forskning. Mycket av den kunskap vi idag håller för sann har producerats av forskare. Men forskare som kunskapsproducenter, må det vara enskilda vetenskapsmän eller forskargrupper, är precis som alla andra människor produkter av det samhälle de lever i. De är människor som genom social interaktion internaliserat uppfattningar om hur världen är beskaffad.

För att förstå idrottens kunskapsfält, är det viktigt att förstå hur den kunskap ser ut som fältets agenter internaliserar, objektiviserar och reproducerar. Inte minst gäller det kunskap som ”tas för given”. Det vill säga den kunskap som reproduceras relativt oreflekterat. Det är också viktigt att förstå varifrån kunskap kommer: vem som har skapat den, utifrån vilken förförståelse den har skapats, i vilket syfte den har skapats, på vilket vis, samt i vilket sammanhang.

Kopplad till produktionen och reproduktionen av kunskap finns således en maktdimension. Kunskap är inte något objektivt och oföränderligt, den går att påverka och förändra. Kunska-

pens konstitution är beroende av de sammanhang i vilka den formuleras och sprids, och dessa sammanhang består bland annat av sociala relationer. Samtliga sociala relationer har en makt-dimension. Makten är sällan jämlikt eller rättvist fördelad. Och makt existera alltid i relationer mellan två eller flera parter.¹

En medvetenhet om kunskapens källor, strukturer och förändringar, är följaktligen central för att förstå hur och varför ett samhälle, eller avgränsade områden inom ett samhälle, ser ut och fungerar som det gör. Idrottens fält, mer specifikt idrottens akademiska fält², är följaktligen ett avgränsat samhällsområde som kan förstås bättre om sökarljuset riktas mot kunskapens upprinnelser, sammansättningar och förändringar³.

Mycket har hänt

Mycket har hänt på idrottens akademiska fält de senaste 40 åren. Vid slutet av 1960-talet var den samhällsvetenskapligt inriktad idrottsforskningen fortfarande i sin linda och det fanns inte mycket samhällsvetenskapligt orienterad forskning att tala om i Sverige.

Drygt 40 år senare är läget ett annat. Idag finns det idrottsforskare, idrottsprofessorer och idrottsforskningsmiljöer inom en rad olika ämnen, vid en rad olika lärosäten, runt om i landet. Det har producerat tusentals akademiska artiklar, rapporter, och böcker, samt uppåt hundratalet avhandlingar, med idrotten som studieobjekt. Det finns en nationell, ämnesövergripande och samordnande idrottsforskningsorganisation samt ett antal nationella ämnesövergripande idrottsforskarföreningar. Dessutom finns det idrottsutbildningar vid tiotalet lärosäten runt om i landet - från tränarutbildningar till Sport managementutbildningar.

Dagens akademiska idrottsfält började växa fram under 1970-talet. Samhällsprocesser som kommersialisering (Coakley 2007), professionalisering (Peterson 1989), globalisering (Maguire 2000), medialisering (Whannel 2000) och akademisering (Rees & Miracle 2000) har bidragit till framväxten av ett forsknings- och utbildningsfält som idag är såväl omfattande som mångfacetterat. Idag finns det idrottsforskning om allt från: specifika träningsprogramms inverkan på den fysiska prestationsförmågan, till idrottens roll i upprätthållandet av traditionella könsnormer.

I denna uppsats riktas uppmärksamheten mot denna förändringsprocess, det vill säga *akademiseringen* av idrotten i Sverige från 1969 till idag. Särskilt intresse riktas mot den kunskap som *produceras* via akademisk idrottsforskning och *förmedlas* via akademiska idrottsutbildningar. Särskilt analyseras den akademiska kunskapens *sammansättning*⁴, samt de *sammanhang* i vilka den akademiska kunskapen producerats och förmedlats.

Utvecklingen av fältet, avseende såväl kunskapens sammansättning och utveckling, som sammanhangen i vilken kunskapen produceras och förmedlas, analyseras främst utifrån diskursiva, strukturella, samt institutionella perspektiv. Förståelse för utvecklingen sökes också mot bakgrund av samhällsprocesser som kommersialisering och professionalisering, samt skiftningar mellan historiska epoker, som övergången från ett modernt till ett postmodernt samhälle, med där till hörande skiftningar i det ideologiska klimatet.

¹ Makt kan ses som ett spänningsfält och för att ett spänningsfält ska kunna existera krävs det minst två poler med olika laddning.

² Med vilket här avses idrottsforskning och idrottsutbildning vid högskolor och universitet i Sverige.

³ Ovanstående avsnitt grundar sig främst på Berger & Luckmanns, samt Foucaults teorier om kunskap och makt (Berger & Luckmann 1998; Foucault 2008). Se vidare i teoriavsnittet.

⁴ Med kunskapens sammansättning avses såväl kunskapens kvalitet som kvantitet, eller annorlunda uttryckt dess innehåll och omfattning.

Syfte och frågeställningar

Denna studie behandlar *idrottens akademisering*. Med *akademisering* avses den process genom vilken ett kunskapsområde, i detta fall idrottens, transformeras till ett *vetenskapligt* kunskapsområde - avseende såväl den forskningsproducerade kunskapen, som kunskapen som förmedlas genom högre utbildning (akademiska utbildningar). Professionsforskarna Peter Dellgran och Staffan Höjer skriver följande om akademisering:

"Akademiseringen är en i våra ögon mer övergripande process som beskriver hur vetenskapligt och akademiskt producerad kunskap (och producenterna av denna) expanderar i omfattning och, kanske framförallt, tilldelas och/eller tillkämpar sig en större betydelse och ett större inflytande över kunskapsområdet i sin helhet, dvs. inom utbildningen och på praktikfältet" (Dellgran & Höjer 2000, s. 43)

Akademiseringsprocessen omfattar alltså relationerna mellan forskning, utbildning och praktik (vilket kan tolkas som arbetsmarknaden).

Syftet med denna studie är att nå fördjupad förståelse för idrottsutbildningarna och dess relation till idrottsforskningen ur ett kunskapsperspektiv - genom att kartlägga och analysera idrottsforskningens och idrottsutbildningarnas framväxt och utveckling, samt deras relation till varandra.

I centrum står den akademiska idrottskunskapen, dess sammansättning (avseende innehåll och omfattning på olikartade kunskapselement), samt dess produktions- och förmedlingsvillkor. Uppmärksamhet riktas mot de sociala och strukturella sammanhang i vilka kunskap produceras och förmedlas för att bättre förstå de respektive kunskapskonstellationerna, samt deras relation till varandra.

Syftet leder till ett antal övergripande frågeställningar⁵:

Hur är kunskapen sammansatt?

Vilken sammansättning och vilka egenskaper har kunskapen som produceras inom idrottsforskningen, respektive kunskapen som förmedlas inom de akademiska idrottsutbildningarna? Inom vilka ämnesdiscipliner är forskningen formulerad? Vilka typer av problematiker är det som behandlas? Och utifrån vilka (teoretiska) perspektiv belyses problematikerna?

Varför är kunskapen sammansatt som den är?

Varför har de olika kunskapskonstellationerna fått sina respektive sammansättningar? Vilka förklaringar återfinns i den historiska utvecklingen - bestående av allehanda händelser, processer och förändringar? Vilka har de inflytelserika agenterna varit (avseende såväl individer, som grupper, och organisationer)? I vilka sociala och strukturella sammanhang har kunskapen konstituerats. Och varför har de strukturella sammanhangen antagit de former de gjort?

⁵ De kursiverade frågorna ska ses som överordnade frågeställningar och de efterföljande (icke kursiverade frågorna) kan ses som operationaliseringar av de övergripande frågeställningarna.

Vilken relation har kunskapsproduktionen till kunskapsförmedlingen?

Vilka relationer har forskningen och utbildningarna utvecklat till varandra och varför har de utvecklats som de gjort? Vilka likheter och skillnader kan man finna mellan den inom forskningen producerade och den inom utbildningarna förmedlade kunskapen? Varför har dessa likheter och skillnader uppstått? Och hur kan skillnaderna förstås ur strukturella och diskursiva perspektiv? Vilka konsekvenser får relationen mellan forskningen och dess kunskapsproduktion (å ena sidan), och utbildningarna och dess kunskapsförmedling (å andra sidan)?

Forskningsläget

Nationella studier

Forskningsläget rörande idrottsforskning och idrottsutbildningar i Sverige är magert. I praktiken finns endast ett antal mindre punktinsatser om forskning och/eller utbildning inom avgränsade områden, såsom forskning inom det idrottspedagogiska, idrottshistoriska, och idrottspsykologiska området samt Sport managementutbildningar.

Professorerna Lars-Magnus Engström (pedagogik), Jan Lindroth (historia), och Peter Hassmén (psykologi) har i olika sammanhang sammanställt forskningsläget inom sina respektive ämnesdiscipliner (se Engström 1997, Lindroth 1996, samt Hassmén 1999). Därtill diskuteras forskningens utveckling och läge inom olika ämnesdiscipliner i ett antal antologier och läroböcker⁶. Sammanställningarna har studerats och utgör delar av empirin för denna studie.

Hans-Erik Olson och Bill Sund publicerade 2002 studien *Sport Management i Europa och USA* (Olson & Sund 2002). Även om titeln indikerade en avgränsning till området sport management, omfattade undersökningen samhällsvetenskapligt inriktade idrottsutbildningar i allmänhet. Ett viktigt undersökningsresultat var att Sverige år 2001 helt saknade Sport managementutbildningar och andra samhällsvetenskapligt orienterade idrottsutbildningar (med undantag för de i pedagogik) medan sådana existerat i USA sedan mitten av 1960-talet. År 2001 fanns det cirka 200 liknande utbildningar i USA enligt studien.

Förutom ovanstående publikationer kan statliga utredningar och utvärderingar från högskoleverket ses som studier i vilka svensk idrottsforskning och svenska idrottsutbildningar behandlas. Ett exempel är betänkandet *Idrottens forskning och högre utbildning* (SOU 1987:70) som bland annat redogör för svenska idrottsutbildningar, och det svenska forskningsläget, under 1980-talets senare hälft. Även dessa studier används som empiri i denna studie.

Ett annat exempel är *Kartläggning av idrottsrelaterad forskning i Sverige* i *Historia, ekonomi & forskning - fem rapporter om idrott* (SOU 1998:33). Här analyserades idrottsforskningen i Sverige mellan 1987 och 1996. Bland annat studerades idrottsforskningens organisation, vilka

⁶ Ett exempel är boken *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder* (Hassmén & Hassmén 2008) som omfattar en redogörelse för idrottsforskningens discipliner i Sverige, samt hur idrottsforskningen i Sverige finansieras. Antologin *Perspektiv på Sport Management* (Broberg 2004) omfattar bidrag från olika typer av idrottsforskare. Tanken med boken är att ge en översikt över sport managementfältet i Sverige. Som exempel kan nämnas att sociologen Tomas Peterson skriver om *idrotten i Samhället*, chefsjuristen på Riksidrottsförbundet, Christer Pallin, skriver om *idrottens organisation*, psykologerna Peter Hassmén och Urban Johnson skriver vars ett avsnitt med *psykologisk inriktning*, pedagogen PG Fahlström skriver om ledarskap, chefsjuristen vid Svenska fotbollförbundet, Krister Malmsten skriver om *juridik* och historikern Bill Sund skriver om *den professionella idrottens arbetsmarknad*. Liknande utformning har *Pedagogiska perspektiv på idrott* (Engström & Redelius 2002). Här är det emellertid endast författare från Stockholms idrottspedagogiska forskningsmiljö som medverkar. Exempelvis skriver Lars-Magnus Engström om *Idrottspedagogik och Motion som fritidskultur*, Håkan Larsson om *Synen på manlighet och kvinnlighet inom idrott*, Per Nilsson om *Kropp och identitet*, och Karin Redelius om *Barnidrotten ur ett samhällsperspektiv*.

idrottsprofessurer som fanns, samt forskningsmedlens fördelning under tidsperioden (fördelade av centrum för idrottsforskning).

Publikationen *Utvärdering av grund- och forskarutbildning i idrott/idrottsvetenskap vid svenska universitet och högskolor* publicerades av Högskoleverket 2007 (Lindesjö 2007). I rapporten utvärderas sex av landets lärosäten och dess idrottsutbildningar. Utredningen omfattar också en redogörelse för hur idrott/idrottsvetenskap kommit att utvecklas till ett akademiskt ämne. Intressant nog uppmärksammar högskoleverkets utredare att det *inte finns en tydlig arbetsmarknad för de examinerade studenterna*, och antyder implicit att utbildningarnas företrädare beskriver arbetsmarknadsmöjligheterna i oskäligt positiva ordalag för studenterna.

Internationella studier

Även internationellt är forskningsläget magert. Vid en genomsökning av ett antal stora artikel-databaser hittades endast några få artiklar⁷.

Mest relevant var artikeln *Sport Management Programs in The United States* (Jones & Brooks 2008). I artikeln, som analyserade utvecklingen av Sport managementutbildningar i USA, drevs tesen att de amerikanska utbildningarna hade utvecklats från att vara baserade på *lärandemodeller*, till att främst baseras på *affärsmodeller*. Vidare konstaterades att utbildningarna fram till 1990-taler främst hade varit förlagda till lärarutbildningskontexter. Under 2000-talet hade de emellertid överförts till hälsoutbildningar och/eller företagsekonomiska utbildningsmiljöer. I artikeln visades också hur ett certifieringssystem hade utvecklats för att säkerställa kvaliteten på Sport managementutbildningarna i USA. Undersökningen väcker frågor rörande de svenska idrottsutbildningarnas kunskapsbaser, kontextuella placeringar, och kvalitet.

Relaterade studier

Även om det i stor utsträckning saknas forskning rörande idrottsforskning och idrottsutbildning finns det naturligtvis forskning som rör forskning och utbildning inom andra områden (icke-idrottsområden det vill säga) (Dellgran & Höjer 2000, Liedman & Olausson 1988, Johansson & Andersson 2001, Aspelin, Fransson & Jonnergård 2009, samt Löfgren Nilsson 1997). Ambitionen här är dock att förstå idrottsforskning och idrottsutbildning specifikt, inte forskning och utbildning generellt sett, och inte i förhållande till annan forskning och utbildning i första hand.

Professionsstudier

En särskild forskningsinriktning med relevans för detta avhandlingsprojekt är den så kallade professionsforskningen. I denna ägnas uppmärksamhet åt fenomen som professionalism (Larson 1977), professionella system (Abbott 1988), professioner i olika kulturella kontexter (Svensson & Evetts 2003), samt professioner utifrån genusperspektiv (Davies 1996).

I svensk professionsforskning har stor uppmärksamhet riktats mot professionaliseringen av yrken som socialarbetare (Pettersson 2001), sjuksköterskor (Holmdahl 1997) och lärare (Berndtsson 2006).

Väletablerade professioner som läkare (Einarsdóttir 1997), arkitekt (Anthony 2001), präst (se ex Lagerlöf Nilsson 2001), och jurist (Dingwall & Lewis 1983) har också ägnats en del upp-

⁷ Till en början identifierades ett tiotal titlar som bedömdes kunna vara av intresse, men efter genomgången av dem återstod endast en.

märksamhet inom professionsforskningen, men inte i samma utsträckning som de så kallade semi-professionerna⁸ ovan.

En förklaring till varför semi-professionerna ägnas så stor uppmärksamhet (i relation till de väletablerade professionerna) är att semi-professionerna kämpar för erkännande, status, legitimitet och exklusivitet⁹ i förhållande till andra yrken och professioner - något de etablerade professionerna redan besitter.

Även detta avhandlingsprojekt ses som ett uttryck för en påbörjad strävan mot professionsstatus för de yrken som akademiska idrottsutbildningar förväntas leda till (även om det inte är syftet med projektet).

Professionsforskningen är intressant och relevant för detta avhandlingsprojekt. Denna uppsats rör dock i första hand forskning och utbildning, samt relationerna där emellan. Därför kommer explicita professionsteoretiska perspektiv att anläggas först i det fortsatta arbetet med projektet. Det vill säga i det arbete som följer efter denna uppsats - där arbetsmarknaden för dem som läst akademiska idrottsutbildningar fokuseras.

Teoretiska utgångspunkter

I följande avsnitt redovisas studiens teoretiska utgångspunkter. Utgångspunkterna har legat till grund för studiens syftesformulering och frågeställningar, samt strukturerat studiens forskningsdesign.

I analysavsnittet tillkommer teorier som används vid tolkningar av studiens resultat. Der rör sig exempelvis om teorier som handlar om specifika samhällsprocesser och diskurser av olika tidsepoker. Dessa redogörs för i analysavsnittet (se s. 91). I det följande diskuteras endast de teorier som bidragit till utformningen av studien.

De teoretiska utgångspunkterna nedan är starkt relaterade till varandra och har använts komplementärt. De överlappar och är beroende av varandra på en rad sätt som gör att se är svåra att skilja åt. På så vis kan de tillsammans betraktas som en sammanhållen begreppsapparat.

Fyra begrepp är särskilt centrala i denna begreppsapparat: *Kunskap, makt, diskurs* och *institution*. Detta är fyra intimt sammanlänkade fenomen. Kontroll över kunskapen ger kontroll över diskursen, vilket ger möjligheten att påverka och styra människor, deras tankar och handlingar. Genom institutionaliseringsprocesser kan kunskapen, diskurserna, kontrollen och maktbalansen befastas och stabiliseras. Detta har sina för- och nackdelar. Ett väl fungerade samhälle och ett väl fungerade avgränsat fält är beroende av såväl stabilitet som dynamik. För att kunna bygga upp något betydande över längre tid krävs stabilitet, men risken finns att bygget blir så pass stabilt att det inte finns möjlighet eller utrymme för förändring.

Merparten av den teoretiska inspirationen hämtas från fyra teoretiker. I centrum står Peter Berger och Thomas Luckmanns kunskapsociologi (se ex Berger & Luckmann 1998), Michel Foucaults tankar om diskurs, makt och institution (se ex Foucault 2008), samt Pierre Bourdieus fältanalys (se ex Broady 1990).

⁸ "Semi-professioner" betecknar yrken som endast delvis kan sägas uppfylla kriterierna för fullt professionaliserade yrken – professioner (se ex Etzioni 1969).

⁹ Här avses en strävan mot att bygga upp murar kring yrket och yrkesutövningen, det vill säga att "stänga det för obehöriga", så att man kan monopolisera utövningen och därigenom erhålla erkännande och högre ersättningar.

Agent och struktur

En dikotomi som i stort sett alla samhällsvetare har att förhålla sig till är distinktionen mellan *agent* och *struktur* (se ex Rothstein 2010). Dikotomin har även bidragit till att strukturera denna studie. Förståelse för forskningens och utbildningarnas sammansättning och utveckling har sökts, dels i relation till fältets individuella agenter, och dels på ett strukturellt plan. Agenternas betydelse för strukturerna, och vice versa, har också analyserats.

Ett kunskapssociologiskt perspektiv

Enligt Berger & Luckmann (1998) är kunskapssociologens uppgift att studera och analysera *den sociala konstruktionen av verkligheten*. Detta gäller inte minst de sociala förutsättningarna för kunskap – eftersom mellanmäskliga maktrelationer har betydelse för den kunskapsskapande processen och dess utfall. Det är också viktigt att förhindra att det dialektiska perspektivet faller i glömska - det vill säga att man "glömmer" att kunskapen är en konstruktion som uppstår i mellanmäskligt samspel (att kunskap förhandlas fram). Det är alltså viktigt att kunskap inte ses som någonting konstant, självklart och naturligt.

Den idrottsintresserade kunskapssociologens uppgift, i fråga om konstruktionen och förmedlingen av idrottsspecifik kunskap, är att studera i vilka sociala sammanhang kunskapen har uppstått och förmedlas. Detta innebär bland annat att studera de individer och grupper som producerar och förmedlar kunskapen, samt deras kunskapsbakgrund och sociala intressen.

En central idé i det kunskapssociologiska perspektivet är att kunskap är en social konstruktion, det vill säga något som människor skapar tillsammans genom social interaktion. Utgångspunkten är att människor alltid försöker skapa ordning i en kaosartad värld. För att åstadkomma detta byggs kunskap upp. Kunskap är därmed inte bara viktig för samhället - den är en förutsättning för dess existens. Människor bygger upp kunskap tillsammans, via social interaktion. Genom att leva och uppleva världen tillsammans, kommunicera och utbyta erfarenheter, producerar och reproducerar människor hela tiden kunskap i sociala sammanhang. Kunskapen de skapar tillsammans, i form av begrepp, modeller, förklaringar och försåelse, är därför beroende av de sammanhang i vilka den konstrueras.

Kunskapen och dess sammansättning är intimt sammanlänkad med de sammanhang, de kontexter, i vilka den formuleras och reproduceras. Föra att nå förståelse för kunskapen på ett djupare plan måste man alltså förstå de sammanhang i vilken den skapas och reproduceras. Kunskap är resultatet av ett socialt konstruktionsarbete.

Människor kan inte närma sig, betrakta, förstå, avbilda, eller samtala om "världen" eller "verkligheten" utan sina kunskapskonstruktioner. Vidare kan konstruktionerna aldrig bli mer än approximationer av "världen" eller "verkligheten".

Den subjektiva kunskapen, inom människor, och den objektiva kunskapen, ute i samhället, påverkar varandra i en *dialektisk process*. Människan är en produkt av samhället i meningen att hennes subjektiva kunskap är resultatet av en process varigenom objektiv kunskap internaliserats och subjektiveras. Omvänt gäller också att samhället är en mänsklig produkt i meningen att samhällets kunskap är resultatet av en process varigenom subjektiv kunskap externaliserats och objektiverats. Subjektiv kunskap och objektiv kunskap påverkar alltså varandra i en ständigt pågående, dubbelriktad, dialektisk process. I sammanhanget kan det vara värt att anmärka att Berger och Luckmanns teori om en *dialektisk kunskapsprocess* har tydliga paralleller till Bourdieus *habitusteori* (se s. 21).

Kunskap har således en tvådimensionell existens. Den existerar inom människor, i deras medvetande, och har på så vis en subjektiv (inommänsklig) existens. Men den existerar också utanför människors medvetande, ute i samhället, och har på så vis även en objektiv (samhällssituerad) existens (som exempel kan nämnas att kunskap objektiveras i form av tal, skrift, bilder, film osv.). Kunskap är en mänsklig produkt - utan människor hade den varken uppstått eller existerat. Men kunskapen existerar oberoende av enskilda individer. Den är uppbyggt och bärs upp av människor, men dessa människor kan alltid ersättas av andra människor, med följden att kunskapen har en egen, objektiv och varaktig existens. Kunskapen tenderar också att framstå, för de människor som utgör bär upp den, som om den existerar oberoende av dem. Kunskap kan således sägas utgöra en viktig komponent i den institutionella ordningen (Berger & Luckmann 1998) (se s. 18).

Idrottens akademiska fält ur ett kunskapssociologiskt perspektiv

Idrottsforskning och akademiska idrottsutbildningar i Sverige (idrottens akademiska fält, se s. 21) betraktas i denna studie ur ett kunskapssociologiskt perspektiv. Människor har över tid sammanstrålat i olika sociala sammanhang, förhandlat fram, och konstruerat idrottsspecifika kunskap. Kunskapens sammansättning har påverkats av de sociala sammanhang i vilka den producerats.

När det gäller vetenskapligt grundad kunskap om idrott, det vill säga akademisk kunskap, har denna i stor utsträckning konstruerats, producerats, reproducerats och förmedlats inom ramarna för högskole- och universitetssystemet, även om det förekommit viss forskning utanför akademierna, exempelvis i idrottsrörelsens egen regi.

Man kan skilja på *idrotten* och *kunskapen om idrotten* som olika fenomen. Idrotten existerar, samtidigt som det finns representanter av idrotten - eller kunskap om idrotten. Både idrotten i sig, och kunskapen om idrotten existerar samtidigt, sida vid sida, och i relation till varandra.

Kunskap om idrotten existerar också i *två dimensioner*. Den existerar inom människor, i deras subjektiva medvetande. Men den existerar också utanför deras medvetande, på ett objektivt plan. Kunskapen om idrotten utgör därigenom delar av den institutionella ordningen. Människor externaliserar subjektiv kunskap om idrott i olika sociala sammanhang. Externaliseringen är ett resultat av människans subjektiva meningar och kunskap om idrott. När kunskapen externaliseras får den objektiv existens och blir på så vis tillgänglig för andra människor. När det gäller externalisering och objektivering av akademisk idrottskunskap finns det vissa forum som har större betydelse än andra. Bland dessa är akademiska tidskrifter, läroböcker, seminarier, utbildningar och konferenser.

När människor internaliserar kunskap om idrotten genom att läsa akademiska böcker och tidskrifter, samt genom att delta i utbildningar, seminarier och konferenser, påverkas den del av deras subjektiva kunskapsförråd som har med idrott att göra. Följden av denna påverkan blir en förändring av kunskapsförrådet.

Genom social interaktion sätts en förhandlingsprocess igång som påverkar såväl människornas individuella och subjektiva kunskap rörande idrott, som deras samlade, och gemensamma, objektiva kunskap rörande idrott. Förhandlingen i den sociala interaktionen har alltså en dubbelriktad verkan, såväl inåt mot det subjektiva kunskapsförrådet, som utåt mot det objektiva (och kollektiva) kunskapsförrådet.

Ett maktperspektiv

En av de vanligaste definitionerna av makt är Max Webers: makt är "en eller flera människors möjlighet att genomdriva sin vilja i det sociala umgänget, och detta även om andra deltagare i det kollektiva livet skulle göra motstånd" (Weber 1975).

Denna studie utgår emellertid från ett något annorlunda och vidgat maktperspektiv. Perspektivet grundar sig främst på Berger & Luckmanns (1998), respektive Michel Foucaults (2008), idéer om vad makt är, samt hur denna fungerar och kan komma till uttryck.

Maktperspektivet är starkt kopplat till det kunskaps sociologiska perspektivet. Eftersom kunskap betraktas som en social konstruktion, och därmed någonting människor skapar tillsammans genom social interaktion, har kunskapen och de processer varigenom kunskapen skapas också en maktdimension. Kunskapens formering är beroende av de sociala sammanhang i vilka den skapas och i dessa sammanhang besitter människor olika mycket resurser som de kan använda för att påverka kunskapens sammansättning. Den asymmetriska fördelningen av resurser leder till att vissa agenter har mer, och andra har mindre, makt att påverka kunskapens sammansättning.

En central tanke i denna studie är att makt bland annat består i möjligheten och förmågan att påverka hur människor förstår, uppfattar och betraktar världen (Berger & Luckmann 1998).

Kunskap är sällan värderingsfri. Samhället utgörs av ett spänningsfält av rivaliserande sociala intressen. Genom olika strategier omsätts dessa intressen till kunskap i form av teorier om samhället (Berger och Luckmann 1998). Det är vanligt att grupper med specifika sociala intressen samlar på sig teoretiska förklaringar av verkligheten som gynnar deras intressen. Kunskap som är kopplad till specifika maktintressen går också under benämningen *ideologi*.

Dominerande förklaringsversioner av verkligheten, oavsett hur nära de ligger denna verklighet, kan också sägas ha en självuppfyllande kraft. Även om de initialt står långt ifrån verkligheten, kan deras blotta existens påverka verkligheten så att den omvandlas till att motsvara dem.

Idrottsfältet, och i denna studie framförallt det akademiska idrottsfältet, utgör alltså ett spänningsfält av rivaliserande sociala intressen. En viktig sak som står på spel är tolkningsföreträde, det vill säga att definiera hur fältet ska uppfattas och förstås. Det finns olika sociala grupperingar som kämpar om tolkningsföreträdet. Inom akademierna, exempelvis, kämpar olika institutioner om, utifrån vilka kunskapsperspektiv idrotten ska betraktas och förstås. Psykologen vill definiera idrotten i psykologiska termer, pedagogen i pedagogiska, och så vidare.

Det är viktigt att ha makt på fältet, i form av tolkningsföreträde, inte minst för att kunna säkra upp, rättfärdiga och legitimera, det akademiska ämnets position, och på så vis säkerställa och förbättra existensvillkoren för den egna gruppen, och i förlängningen av detta säkra upp den individuella positionen. På så vis blir varje definition av idrotten utifrån ett rivaliserande perspektiv, genom undermineringen av det egna perspektivets tolkningsföreträde, ett hot mot det egna ämnets maktposition - och ytterst dess existens. I förlängningen hotar detta också den individuella positionen, inte minst i fråga om yrkesidentitet.

Enligt Foucault finns makt överallt, i varje sammanhang, i varje social relation, i varje socialt nätverk. Möjligheten att påverka och styra andra, deras tankar och handlande är ojämnt fördelad. Makten är inte föralltid fastlåst i en specifik position. Makten kan alltid förflyttas, erövrats, vinnas och förloras.

Denna studie kan på så vis betraktas som en klarläggning av maktförhållanden på idrottens akademiska fält. Här studeras exempelvis vilken kunskap studenter socialiseras in i under akademiska idrottsutbildningar, i vilka sammanhang socialisationen försiggår, samt vem som formulerat kunskapen de förses med.

Målet med studien är emancipatoriskt i meningen att den syftar till att klarlägga och synliggöra osynliga maktmekanismer på idrottens akademiska fält. Genom att maktförhållanden bringas fram i ljuset skapas också förutsättningar för ett strategiskt utvecklingsarbete som syftar till att eliminera sådana maktförhållanden kan betraktas som "dysfunktionella", "orättvisa", eller "odemokratiska".

Viktigt att framhålla här är också att makt kan utövas utan att dess utövare har för avsikt att göra så - eller ens är medvetna om att de gör det. Baserat på sin kunskap och moral agerar människan i regel relativt oreflekterat på det sätt som de anser vara det för situationen lämpligaste – utan några strategiska kalkyler som syftar till att ge dem fördelar i det sociala spelet i bakhuvudet. Ofta agerar människan som hon gör just för att "det är så man gör" – "det är så man alltid gjort". Den institutionella ordningen bidrar till detta agerande.

Denna studie syftar i ljuset av detta till att belysa vad det egentligen är agenterna gör, när det gör så som de alltid gjort, samt vilka konsekvenser agerandet kan tänkas få. Studien syftar alltså till att bryta upp det oreflekterade och naturliga sättet att tänka kring idrottsforskning och idrottsutbildning.

Ett diskursperspektiv

Diskursperspektivet är också centralt i denna studie. Diskurs ses här som det dominerande sättet tänka och tala om världen utifrån föreställningar om vad som är rätt och fel (värderingar), samt sant och falskt (kunskap). För att föreställningarna ska kunna sägas utgöra grunden för diskursen ska de också upplevas som naturliga och självklara (se Berger & Luckmann 1998). De ska vara så naturliga och självklara att de inte väcker reflektion. Diskursen är osynlig för dem som fullt ut lever i den – för dessa är diskursen det sanna och det rätta i världen. Den utgör en grundläggande referenspunkt efter vilka de ordnar sina tankar och handlingar.

I socialkonstruktivistisk anda är det emellertid möjligt att distansera sig från diskursen och reflektera över såväl diskurser av svunna tider, som den diskurs man själv lever i. Detta kräver dock ansträngning och kan upplevas obehagligt (insikten att de värderingar, och den kunskap, som man bygger sitt liv kring är sociala konstruktioner kan upplevas störande).

När det gäller diskurs som begrepp och teoretiskt redskap hämtas stöd bland annat i Foucaults teoribildning (se ex Andersen & Kaspersen 2007, Foucault 2008). Diskurs enligt Foucault är de regler och normer som styr samtalsordningens innehåll och form - det vill säga den ordning som bestämmer vad som uppfattas som möjligt att uttrycka i olika samman, samt på vilket vis det upplevs möjligt att uttrycka det.

En diskurs kan också ses som föremålet för en ständig maktkamp. Kampen gäller möjligheten och förmågan att påverka och bestämma: vad som är möjligt att tänka; hur det upplevs möjligt att föhålla sig; hur det upplevs möjligt att vara, handla och bete sig, i ett specifikt socialt sammanhang. En diskurs kan alltså ses som tankar och beteendes riktning och rörelseutrymme inom ett specifikt socialt sammanhang.

Diskursen är under ständig förändring. Inte mist till följd av att maktbalansen, när det gäller påverkansmöjligheterna på diskursen, ständigt förskjuts. Diskursens stabilitet varierar. Den pendlar mellan olika grader av förändring och stabilitet.

Kunskap och diskurs som fenomen har nära relationer till varandra. Kunskapen kan sägas vara diskursens budbärare. De är genom införlivande av kunskap människor lär sig hur världen ska förstås, hur man bör och kan tänka, tala, handla, bete sig och så vidare. Det är alltså genom kunskap diskursen förs in i människor och bildar grunden för deras verklighetsuppfattning. Kontrollen över diskursen går alltså via kontrollen över kunskapen.

Denna insikt har varierat hos olika maktregimer under tidernas lopp, precis som tillämpningen av olika maktstrategier baserat på denna insikt. Detta visar Foucault i flera av sina verk, inte minst i *Vetandets arkeologi* (Foucault 1972), *Övervakning och straff* (Foucault 1987), samt *Sexualitetens historia* (1980). I *Sexualitetens historia* använder han sig av begreppet *Biomakt* för att beteckna en maktstrategi som syftar till att lägga beslag på hela människan och dess liv, från början och till slut, inifrån (genom att samvetet styr och kontrollerar människan inifrån på basis av den kunskap som de försetts med och internaliserat) och utfifrån (genom att människor bevakar varandra).

I denna studie uppmärksammas hur samhällsdiskursen påverkar idrottsforskning och idrottsutbildningar, samt hur detta kommer till uttryck. Bland annat studeras: vilka frågor forskarna intresserar sig för, vilka typer av kunskap som förmedlas inom idrottsutbildningarna, vilka typer av forskare (avseende ämnesbakgrund) som intresserar sig för idrottsforskning, vilka inriktningar utbildningarna har, samt i vilka ämneskontexter de bedrivs.

Användningen av diskursbegreppet varierar från teoretiker till teoretiker. För tydlighetens skull är det viktigt att framhålla att jag i denna studie talar om *en diskurs* - en samhällsdiskurs. Diskursen består i sin tur av en rad olika *logiker*. Begreppet logik syftar på en avgränsad konstellation idéer och värderingar. Diskursen kan alltså sägas bestå i ett nätverk av idé- och värderingsmässigt grundade logiker. Diskursen existerar kontinuerligt och är i ständig förändring beroende på vilka logiker den omfattar, vilka positioner logikerna har i relation till varandra i nätverket av logiker, samt hur logikerna och dess positioner förändras. Logikerna däremot kan komma och gå.

Ett institutionellt perspektiv

I studien anläggs även ett institutionellt perspektiv. Enligt Berger & Luckmann (1998, s. 69-70) kan upprepade och återkommande handlingar enligt vissa mönster som flera människor typifierar på samma sätt betraktas som institutioner. Institutioner kan omfatta traditioner och ritualer (så som midsommarfirande eller bröllop), de kan utgöras av relationer (så som äktenskapet eller kärnfamiljen), och de kan bestå och upprätthållas av organisationer (så som riksdagen eller skolan). Institutioner kan kort och gott uppträda i många olika former.

Enligt statsvetare Sven Steinmo, som rör sig inom forskningsinriktningen *historisk institutionalism* (HI), kan institutioner förstås som "*spelets regler*" inom samhället generellt och politiken specifikt (Steinmo 2008). Med spelets regler avses olika former av regler - såväl formella som informella. Formella regler kan utgöras av lagar och regelverk, och informella regler kan bestå av normer och värderingar. Dessa olika former av spelregler påverkar hur agenter (exempelvis individer och organisationer) agerar i olika sammanhang. Inom HI studeras "vilken roll institutioner spelar i att strukturera beteende". Forskare inom HI intresserar sig alltså för hur spelets regler ser ut, hur de uppstått, varför de kommit att se ut som de gör, hur de har förändrats över tid, samt varför förändringarna ägt rum (Steinmo 2008). Institutioner bidrar alltså till att styra och kontrollera mänskliga tankar och handlingar. De kan sägas utgöra en slags instruktionsbok för hur, var och när handlingar ska utföras.

Institutionerna påverkar inte bara hur agenter agerar, utan också vilka agenter som omfattas av spelet, det vill säga vilka agenter som ska, bör, tillåts eller får delta i spelet. Eftersom institutioner alltså påverkar vem som deltar, samt hur deltagarna agerar finns det en *maktdimension* kopplad till institutioner – institutioner är i viss mening tvingande (Steinmo 2008).

Berger & Luckmann (1998) menar vidare att institutioner måste rättvärdigas, eller legitimeras, för att de ska kunna bestå. Människor måste övertygas om att institutionernas existens är rättfärdigad. Det främsta hjälpmedlet för vidhållande av legitimitet är språket. Via språket förmedlas legitimiteten. Men legitimiteten byggs också in i språket. Institutionerna uppfattas därmed som naturliga, som det enda alternativet, och ifrågasätts sällan. Det "språk" Berger & Luckmann talar om kan i denna studie även betecknas som diskurs.

Även om institutioner (enlig Berger & Luckmann 1998) är en konsekvens av återkommande mänskliga handlingar har de också en relativt objektiv och självständig existens. Institutionerna i samhället finns där oberoende av specifika individer. Utan människor kan de inte existera, men de är något mer än separata individer och deras handlingar. I förhållande till institutioner är separata individer ersättningsbara. Institutioner reproduceras och förs vidare mellan människor genom det sociala samspelet. Institutioner har därmed en varaktigare existens än de individer som först utformat dem – de har en tendens att leva vidare. Eftersom institutioner har en relativt självständig och objektiv existens kan de också verka tvingande på människor. Institutioner är skapade och vidmakthålls av människor men kan genom sin självständighet också utöva makt över människorna (Berger & Luckmann 1998).

Institutioner *påverkar* men *bestämmer* inte agenter beteende. Historikern Johan R. Norberg (2009) menar att agenter kan agera, men bara "relativt" fritt, de måste alltid agera i förhållande till institutionella ramar. Detta innebär inte att agenterna måste följa institutionernas regler och konventioner, däremot måste de välja att *följa* eller *bryta mot* dem. Endast det agerande/beteende som sker i enlighet med de etablerade institutionerna kommer att betraktas som legitimt av andra agenter (vilka omfattas av institutionen - "spelreglerna"). I ljuset av detta kan institutioner betraktas som "ramar för handlande", eller "handlingslogiker". Till följd av att agenterna har ett visst handlingsutrymme i förhållande till institutionerna kan institutionernas makt inte heller sägas vara total eller absolut – makten är relativ och agenterna kan utöva motstånd mot den.

En viktig del av HI är enligt Steinmo strävan mot att förstå *institutionell förändring*. En huvudsaklig utgångspunkt är att förändring inte åstadkoms utan vidare och utan motstånd - förändringar av institutioner är svåra att åstadkomma. Detta beror på flera saker, exempelvis att: (1) varje institution är en del av ett system av institutioner (vilket leder till att olika institutioner "hålls på plats" av varandra - att förändra en institution kan innebära att en eller flera institutioner i dess omgivning (måste) förändras), (2) agenter utformar förväntningar runt institutioner (och agenter tenderar att söka uppfylla sina förväntningar, vilket leder till en slags spår-bundenhet, eller stigberoende - "Path Dependency"), (3) agenter kan ha investeringar i institutioner (vilket gör att det finns incitament för agenterna att fortsätta agera i enlighet med institutionerna i syfte att försvara sina investeringar), samt att (4) institutioner påverkar (formar) beteende (vilket ofta leder till att agenteroreflekterat fortsätter agera i enlighet med existerande institutioner).

Men trots att institutioner är stabila och svåra att förändra innebär det inte att det inte *går* att förändra dem. Två begrepp som kan användas för att förstå hur institutioner (kan) förändras är "Idéer" och "Formativa moment".

Steinmo (2008) menar att *idéer* kan ge upphov till institutionella förändringar. Alla idéer har i teorin potentialen att leda till institutionell förändring. Det är agenter som får och har idéer, inte institutioner, på så vis kan merparten institutionella förändringar härledas tillbaka till en eller flera agenter. Enligt Steinmo kan idéer ses som "kreativa lösningar på agenter's problem". Institutionell förändring är alltså en konsekvens av agenter's nya och förändrade idéer (föreställningar).

Men institutionell förändring äger inte rum per automatik bara för att en eller några agenter får nya/förändrade idéer. För att institutionell förändring ska kunna äga rum vill det till att agenterna med de nya/förändrade idéerna har den (för institutionen relevant) *makt* och *vilja* att åstadkomma en förändring som krävs – institutioner är som nämnts motståndskraftiga mot förändring och det krävs resurser (inte minst i form av makt) för att åstadkomma förändring.

Föregående resonemang antyder att institutionella förändringar är resultat av medvetna och planerade förändringsprocesser som initieras då nya/förändrade idéer uppstår. Så är det givetvis inte. Institutionella förändringar är inte sällan resultatet av omedvetna och oavsedda processer. Ofta ger nya idéer upphov till förändrade beteenden och händelser som utlöser kedjereaktioner som kan leda till att institutionella förändringar äger rum - högst oavsiktliga sådana.

Begreppet *Formativa moment* kan användas för att beskriva händelser som äger rum vid vissa tidpunkter som har betydelse för hur institutioner utformas och förändras. Norberg (2009) menar att formativa moment bidrar till att forma och omforma institutioner. Vidare menar han att formativa moment exempelvis uppstår då "nya omständigheter" gör existerande institutioner dysfunktionella. Vid sådana tillfällen rubbas institutionernas stabilitet vilken kan leda till att institutionerna förändras, eller annorlunda uttryckt, att spelets regler omformuleras. Inte sällan uppstår formativa moment då nya/förändrade idéer uppträder, men formativa moment kan också uppstå av andra skäl (exempelvis olyckor).

Ett sätt att förstå institutioner är att betrakta dem som stabiliserade sociala relationer. När ett fält (eller avgränsat område) först uppstår består det av ett fåtal individer, grupper och eventuellt organisationer med relativt svaga kopplingar sinsemellan. Men när tiden går ökar sannolikheten för att det tillkommer agenter, samt att de olika agenterna etablerar allt fler och allt starkare relationer sinsemellan. Ju fler "bindningar" som etableras mellan de olika agenterna desto stabilare blir det sociala mönstret. På så vis får fältet en stabilitet och kontinuitet och kan i förlängningen betraktas som institutionaliserat (se Ahre & Papakostas 2002, s. 53).

Idrottsforskning och idrottsutbildningar som institutioner

Idrottsforskningen och idrottsutbildningarna som fenomen kan betraktas som institutioner. Individer, grupper av individer och organisationer inom idrottsforskning och idrottsutbildningar tenderar att agera på ett specifikt och återkommande sätt. Det finns en relativt omfattande samsyn gällande hur idrotten, samt forskning och utbildning på området, ska förstås och typifieras.

Institutionerna omfattar specifika traditioner, ritualer, relationer, normer och regler. Dessa spelregler bidrar till att strukturera mänskliga handlingar. På så vis har institutioner som idrottsforskningen och idrottsutbildningarna en relativt stor inverkan på hur människor (som påverkas av dessa institutioner) strukturerar sina tankar och handlingar.

Spelreglerna skapas och omformas i relation till olika hänselser, nya idéer och diskursiva förändringar. Vissa idéer och händelser leder till mindre förändringar, andra ger upphov till formativa moment i vilka större förändringar äger rum.

Även idrotten som institution behöver rättfärdigas. Detta görs exempelvis genom teoretiska kunskapskonstruktioner (inte minst på akademisk nivå). Kunskapskonstruktioner som produceras inom idrottsforskningen och förmedlas inom idrottsutbildningarna byggs successivt in i språket/diskursen, och betraktas så småningom som naturliga och självklara. Exempel på sådana konstruktioner är antaganden som att "idrotten är bra för hälsan", samt att "idrotten är öppen för alla".

Människor, när det tänker på idrott, gör det med hjälp av konstruktioner som produceras och förmedlas inom akademisk forskning och utbildning. Kunskapsproducenterna och kunskapsförmedlarna besitter därmed en ansevärd mängd makt – de har makten att påverka människors tankar och handlingar. Och maktens fördelning håller sig till följd av den etablerade institutionella ordningen, relativt stabil över tid.

Därför är det intressant att studera: vem som har makten, varför, och med vilka konsekvenser; vilka idéer och diskursiva förändringar som ligger bakom forsknings- och utbildningsinstitutionernas utveckling, vilka institutionella mekanismer som bidrar till att upprätthålla den rådande ordningen, samt vilka konsekvenser den rådande ordningen får.

Det Bourdieuska arvet

I arbetet med denna studie har det framgått att Pierre Bourdieus sociologi har tillämpats flitigt, och gör så fortfarande, av forskare på idrottens område. Då jag har genomgått en idrottsvetenskaplig utbildning inom vilken denna forskning har utgjort framträdande inslag har även jag kommit att präglas av Bourdieus sociologi. Bourdieus begreppsapparat var den första jag mötte inom utbildningen. Teorierna var de första jag fördjupade mig i, och fick fördjupad förståelse för, under mina akademiska studier. Man kan säga att jag socialiserades in i Bourdieus sociologi under utbildningen och den har därmed kommit att prägla mitt analytiska tänkande allt sedan dess. Även om jag kompletterat min teoretiska arsenal med andra perspektiv sedan dess är det alltså i Bourdieus sociologi jag känner mig "hemma". Bourdieus teorier har alltså satt djupa spår och dessa strukturerar i stor utsträckning hur jag tar mig an och konstruerar vetenskapliga studier. När jag tänker vetenskapligt, eller analytiskt, gör jag det ofta i enlighet med Bourdieus sociologi.

Bourdieus sociologi kan sägas bygga på tre nyckelbegrepp, vilka med fördel förstås i relation till varandra. Begreppen är habitus, kapital och fält (se ex Broady 1990). Framförallt fältbegreppet har bidragit till att strukturera denna studie¹⁰.

Idrottens akademiska fält

Idrottsforskningen och idrottsutbildningarna tillsammans betraktas och behandlats i denna studie som ett akademiskt fält. Idrottsakademiska forsknings- och utbildningsinstitutioner betraktas i denna studie som agenter (se längre ner), vilka innehar olika positioner på det idrottsakademiska fältet.

Positionerna bestäms delvis av vilka tillgångar agenterna har, och delvis av vilka relationer de har till andra agenter. När det gäller tillgångar är det kunskapsförråd som agenterna besitter och arbetar utifrån särskilt intressant. Kunskapen påverkar i det agenterna företar sig, så-

¹⁰ För att kunna förstå och använda Bourdieus fältbegrepp är även förståelsen för, och användningen av, habitus och kapitalbegreppen, tillsammans med andra begrepp i Bourdieus begreppsapparat, nödvändiga.

som hur de betraktar och förstår idrotten, samt hur de agerar och handlar utifrån denna kunskap. Kunskapen de besitter kan betraktas som ett slags kapital (Broady 1990), det vill säga något av värde, med vilket de kan skaffa sig fördelar på fältet.

Det finns också spänningar och intressekonflikter på fältet (Broady 1991). Agenterna interagerar med varandra vilket bland annat manifesterar sig i form av kamper och strider om resurser och makt. Strider kan utkämpas om kapital och makt som agenterna eftersträvar i syfte att erhålla tolkningsföreträde på fältet - och därigenom definiera vad som är rätt och fel, sant och falskt (definiera kunskap). Ett viktigt mål med kampen är alltså att dominera fältets diskurs, det vill säga bestämma hur idrotten ska betraktas och förstås – hur man ska tänka och tala om, samt förhålla sig till, idrotten. Genom tolkningsföreträde och möjligheten att definiera kunskapen på fältet kan agenterna också skapa förutsättningar för att bibehålla, alternativt stärka, sina positioner på fältet. Agenterna tillgriper olika strategier för att uppnå målen. Det kan handla om att starta utbildningar, publicera böcker och artiklar, anordna och delta i seminarier och konferenser, inta betydelsefulla positioner i diverse institutions- och lärosätesövergripande organisationer (så som forskningsråd och ämnesspecifika föreningar av olika slag), debattera i offentliga forum (så som debattartiklar i tidningar), och ställa upp som experter i media.

Man kan säga att varje fält har sin specifika diskurs. Och på varje fält finns det ett antal agenter med specifika kapitaluppsättningar som kämpar om makten över diskursen - om möjligheten att påverka, till och med dominera diskursen.

Men Bourdieu menar också att specifika fält ska betraktas som relativt autonoma: de har sina specifika konstitutioner, kapitaluppsättningar, diskurser och logiker som skiljer dem från varandra. Men vad händer då när olika fält rör sig mot varandra och slutligen möts?

I denna studie möts ett antal specifika och relativt autonoma fält. Vi har idrottens fält, forskningens fält och utbildningens fält, alla med sina specifika sammansättningar, logiker och diskurser. Dessa fält möts inom idrottsforskningen och idrottsutbildningarna. Men vad händer i detta möte? Detta är frågor som inte kommer att gå att besvara inom ramarna för denna studie, men kanske går det att se tendenser - frågorna kommer i alla fall att diskuteras.

Ett av Bourdieus begrepp som används flitigt i denna studie är *agent*. Agent-begreppet ser jag som användbart då Bourdieu poängterar att agenter, till skillnad från aktörer (i Bourdieus terminologi), har förmågan att agera. Genom denna distinktion vill Bourdieu visa att agenter inte är passiva aktörer som spelar sina tilldelade roller enligt ett på förhand formulerat manuskript, utan har ett individuellt tänkande och en fri vilja att fatta individuella beslut. Förvisso måste agenterna agera i förhållande till strukturer och ramar, som organisatoriska förhållanden och deras eget habitus, men de har trots detta förmågan att reflektera över ramarna och kan till och med välja att gå utanför dem.

Agenter ska i denna studie ses som en allmän beteckning på de individer, grupper(konstellationer) av individer, och organisationer som agerar (reflekterat och utifrån egen fri vilja, men även i förhållande till rådande strukturer) på idrottens akademiska fält.

Metod: Utgrävningar och släktskap

Datainsamling och analys inom ramarna för denna studie har huvudsakligen ägt rum i två delstudier. I detta avsnitt förs en generell diskussion rörande metodologiska utgångspunkter. I början av redogörelsen för varje delstudie återfinns därefter detaljerade beskrivningar av de specifika tillvägagångssätten.

Utgrävningar och släktskap

I sina verk redogör Michel Foucault för olika sätt att samla in och analysera empiri. En central distinktion görs mellan *arkeologisk* och *genealogisk* forskning.

Arkeologisk forskning bygger på metaforen *arkeologiska utgrävningar*. Foucault menar att inte bara arkeologen kan bedriva arkeologiska utgrävningar - även andra typer av forskare, som samhällsvetaren, historikern och sociologen kan ägna sig åt detta. Foucault visar hur det kan gå till i *The order of Things: An Archeology of the Human Sciences* (1977), där han "gräver ut" diskursen inom humanvetenskaperna. Att "gräva ut" innebär ett friläggande, en avlägsning av sedimenteringar, som byggts upp kring objektet. Genom friläggningen kan objektet studeras och analyseras mer ingående.

Denna studie består till stora delar av sådana utgrävningar. Ambitionen är att frilägga, studera och analysera idrottsforskningen i delstudie ett och idrottsutbildningarna i delstudie två.

Men Foucault menade också att den arkeologiska metoden har sina begränsningar. Den "går inte hela vägen". Arkeologin frilägger och visar *hur* någonting ser ut – den är sämre på att förklara *varför* någonting ser ut som det gör. Härvid förespråkade Foucault ett annat angreppssätt, nämligen *genealogisk forskning*.

Genealogin som metafor härstammar från släktvetenskapen, och handlar om att studera och analysera släktskapsförhållanden - eller annorlunda uttryckt: om att utreda orsaksförhållanden, samt att finna bakomliggande förklaringar. Enkelt uttryckt kan man säga att om arkeologin ställer frågan *hur* någonting ser ut, så ställer genealogin frågan *varför* det ser ut som det gör.

Som exempel på genealogisk forskning Foucaults arbete i *Övervakning och straff* (1987) nämns, där han undersöker relationen mellan kunskap och makt, och de sammanhang i vilken kunskapen och makten uppstår och reproduceras.

Denna studie omfattar även genealogiska inslag. Analysen stannar inte vid att frilägga vilken kunskap som formuleras, produceras, reproduceras och förmedlas - den söker även svar på frågan om *varför* denna kunskap formuleras, produceras osv. På så vis hamnar exempelvis de sammanhang, av vilka kunskapen är beroende, i blickfånget (Andersen & Kaspersen 2007, s. 249-262; Miegel & Johansson 2002, s. 206-211).

Utgångspunkter i termer av historisk institutionalism

Enligt statsvetaren Sven Steinmo beskrivs Historisk institutionalism (HI) bäst som ett angreppssätt för att studera politik som kännetecknas av att: (1) uppmärksamhet riktas mot den verkliga världens empiriska frågor, (2) dess historiska orientering, samt (3) dess fokus på hur institutionella strukturer formar politiskt beteende och dess utgångar (Steinmo 2008).

Ett viktigt första konstaterande är alltså att fokus riktas mot *den empiriska verkligheten*. Forskare inom HI traditionen är generellt sett inte väldigt intresserade av "stora berättelser om samhället" eller "stora samhällsteorier". Istället fokuserar de institutioners utveckling i mindre, mer lokala, sammanhang. De intresserar sig ofta för *specifika fall*.

Vidare tillämpas *historiska studier* för att finna, förklara och förstå institutionella strukturer. Historiska studier används för att förklara och förstå institutioners ursprung, förändringar, sammansättningar och betydelse.

En viktig beståndsdel i angreppssättet är utgångspunkten att händelser äger rum i *historiska kontexter*. För att förstå institutioner och de händelser som gett upphov till dem är det alltså viktigt att förstå de (historiska) kontexter i vilka händelserna ägt rum. Angreppssättet i denna studie har stora likheter med det som tillämpas inom ramarna för HI. I denna studie riktas fokus mot de institutioner, agenter, förändringar, idéer och formativa moment som haft betydelse för idrottsforskningens utformning, de akademiska idrottsutbildningarnas utformning, samt deras relation till varandra. Steinmo skriver:

”if you think history and ideas matter, institutions structure actor’s choices but are subject to change by actors themselves, and real people make decisions that are not always efficient or purely self-interested, then you probably are an Historical Institutionalism” (Steinmo, 2008, s. 178)

Upplägget av denna studie påminner till stora delar om historisk institutionalism, så som Steinmo presenterar den.

Källmaterial

Källmaterialet i denna studie utgörs till största del av olika dokument. I den första delstudien analyseras avhandlingar, forskningsrapporter, tidskriftsartiklar och utredningar. I den andra delstudien analyseras hemsidor, utbildningsplaner, kursplaner och utredningar.

Det finns för och nackdelar med att analysera dokument. En fördel är att dokument i regel inte konstrueras i syfte att analyseras. På så är de inte tillrättalagda med avseende på forskaren, såsom en intervju kan vara. Därmed inte sagt att dokument är oproblematiska. Även dokument har sina speciella egenskaper. Exempelvis är de representationer av någonting, och som representationer motsvarar de aldrig vad de representerar i sin helhet.

Dokumentet och dess innehåll har i vissa fall hanterats kvalitativt och i andra fall kvantitativt. Exempel på kvalitativa bearbetningar är när artiklar har granskats för att finna redogörelser för viktiga moment i idrottsforskningens utveckling¹¹. Exempel på kvantitativa bearbetningar är när databaser byggts upp och analyserats. Databaserna har exempelvis omfattat data om kurslitteraturens karaktäristik inom olika idrottsutbildningar.

Den kvalitativa dokumentanalysen har framförallt genomförts på två olika sätt. Det ena är när dokumenten har analyserats i syfte att finna förklaringar till olika fenomen - exempelvis idrottsforskningens eller idrottsutbildningarnas utveckling. Det andra är när dokumenten analyserats i syfte att identifiera och analysera det dominerande sättet att tala om någonting. I detta fall har *diskursanalys* tillämpats. Angreppssättet i diskursanalysen har utformats med inspiration från Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursanalys (se Andersen & Kaspersen 2007, s. 137-147).

Källmaterialet har kompletterats med ett antal intervjuer (av samtaltyp) med strategiskt utvalda intervjuobjekt. Dessa är professor emeritus i pedagogik, Lars-Magnus Engstöm, professor emeritus i historia, Jan Lindroth, och dåvarande föreståndaren för Centrum för idrottsforskning Arthur Forsberg. Dessutom har kontinuerliga informella samtal förts med kolleger på fältet, såväl MAH interna, som MAH externa. Särskilt viktiga ”bollplank” har mina handledare,

¹¹ Metoden går exempelvis under beteckningen *Kvalitativ innehållsanalys* (se Bryman 2002, s. 368)

Tomas Peterson och Johan R Norberg varit, då båda har långvarig erfarenhet av forskning och utbildning på området, såväl på det lokala som på det nationella planet.

Därutöver har några observationer genomförts vid olika nationella idrottsforskningssammankomster (konferenser, symposium och jubileum). Observationerna och intervjuerna har främst fungerat kompletterade och bekräftande i förhållande till analyserna av dokumenten¹².

Diskursanalys

Inom ramarna för denna undersökning ska begreppet diskursanalys förstås som analysen av det dominerande sättet att tala om någonting. Diskurserna analyseras i denna undersökning genom att *nodalpunkter* identifieras, analyseras och renodlas. Nodalpunkt är ett begrepp som tillämpas av Laclau & Mouffe i deras diskursanalys (Andersen & Kaspersen 2007, s. 137-147). Nodalpunkter är återkommande diskursiva element som verkar ha en dominerande position i de diskursiva sammanhangen

Exempel på när det metodologiska redskapet nodalpunkt har tillämpats i denna undersökning är när analyser av det dominerande sättet att tala om, och definiera, olika utbildningar, har ägt rum. Mer konkret har det gått till så att olika utbildningsbeskrivningar, av exempelvis managementutbildningar, har lästs igenom. I dessa beskrivningar har återkommande diskursiva framgement med en framträdande diskursiv position identifierats. Det kan exempelvis handla om att utbildningsföreträdare för olika managementutbildningar framhåller att managementutbildningar handlar om att förse studenter med kunskap så att de ska kunna arbeta med att planera, organisera, och leda idrottsorganisationer. Eftersom dessa diskursiva element återkommande upprepas av olika utbildningsföreträdare, samt att det verkar ha en framskjuten position i deras utbildningsbeskrivningar, identifieras elementen som nodalpunkter. Genom att identifiera, analysera och renodla nodalpunkter, och sedan sammanföra dem i en renodlad beskrivning, har utbildningsdiskursen rekonstruerats på ett teoretiskt plan genom konstruktionen av *idealtypiska utbildningstyper*.

Analyser av konstruktioner

En av de huvudsakliga teoretiska utgångspunkterna för denna studie är att kunskapen om verkligheten är en social konstruktion. Med detta i åtanke är det intressant att konstatera att analysen i denna studie i stor utsträckning består i analyser av konstruktioner.

I denna studie analyseras främst dokument som forskare och utbildare producerat. Två alternativa datainsamlingsmetoder hade varit intervjuer och observationer. Istället för att läsa vad forskarna producerat hade jag kunnat fråga dem vad de har producerat. Istället för att läsa vad syftena med utbildningarna är, och vilket kunskapsinnehåll de omfattar hade jag kunnat fråga utbildarna eller studenterna om saken. Istället för att läsa vilken kunskap som förmedlas till studenterna (i form av litteraturlistor i kursplaner) – hade jag kunnat fråga dem vilken kurslitteratur de fördes med. Istället för att läsa vilken kunskap som förmedlas till studenterna – hade jag genom direkt närvaro i lärandesituationerna kunnat observera vad de lär sig.

Men ingen datainsamlingsmetod är perfekt. Alla har sina för och nackdelar. En nackdel med dokumentanalyser är att de inte kommer åt de verkliga avsikterna med utbildningarna, eller vilken kunskap studenterna verkligen anammar. Frågan är dock om detta hade blivit tillgängligt vid intervjuer eller observationer? Förmodligen inte. Såväl intervjuer som observationer hade

¹² Källkritiska övervägande har gjorts på basis av de källkritiska kriterier som Torsten Thurén framför i *Källkritik* (1997), som i sin tur bygger på Lauritz och Curt Weibulls idéer (Thurén 1997, s. 8). För källkritisk reflektion, se Bilaga 3.

bidragit med andra *versioner* av sakernas tillstånd, annorlunda förvisso, men det är ingenting som säger att de skulle ge en mer korrekt bild. Vid intervjuer hade sakernas tillstånd tillrättatlagts utifrån intervjuobjektens föreställningar och intressen i större utsträckning, och vid observationer hade sakernas tillstånd tillrättatlagts och utifrån forskarens föreställningar och intressen.

En fördel med dokumentanalyser är att intervjuareffekten (se ex Kvale 1997) elimineras. Därmed inte sagt att det inte är en tillrättatlagd bild som studeras, dokumenten är tillrättatlagda även dem. Men de är inte tillrättatlagade med tanke på att forskaren ska studera dem, och detta presenterar möjligheten att i alla fall analysera *en version av sakernas tillstånd* som inte konstruerats med tanke på att den ska analyseras¹³.

Jag valde att i första hand inrikta mig på dokumentanalyser i denna studie för att få en relativt objektiv bild av idrottsforskning och idrottsutbildning. Intervjuer och observationer undveks som primära datakällor, dels för att undvika att förses med (för forskaren avsedda) tillrättatlagda berättelser under intervjuer, och dels för att undvika misstolkningar av syften, meningar och intentioner med observerade verksamheter. Intervjuer och observationer har dock tillämpats i kompletterande mening.

Val av källmaterial – validitet och reliabilitet

I studier som denna är det alltid nödvändigt att *välja* källmaterial. Det handlar inte bara om att bestämma sig för datainsamlingsteknik - när detta val är gjort måste nya val göras. Efter valet att analysera dokument, följer nödvändigheten av att välja ut vilka dokument som ska analyseras. Urvalet av empiriskt material i denna studie har gjorts på basis av kriterier för validitet och reliabilitet (se ex Bryman 2002).

Hög validitet innebär att man i hög utsträckning mäter det man avser att mäta. Hög reliabilitet innebär att mätningarna har hög grad av tillförlitlighet i meningen att andra forskare skulle komma fram till likande resultat om de genomförde samma studie, alternativt att man kommer fram till liknande resultat om undersökningen upprepas, eller om den genomförs på andra källmaterial och/eller med andra datainsamlingstekniker (Bryman 2002, s. 86-90).

Olika åtgärder har vidtagits för att testa källmaterialets, och i vidare mening *studiens*, validitet och reliabilitet. Den huvudsakliga metoden för detta har varit metodologisk *triangulering*, såväl när det gäller datainsamlingstekniker, som val av källmaterial. Triangulering innebär att man använder olika datainsamlingsmetoder, eller källmaterial, och jämför dem för att se om de ger liknande resultat (Bryman 2002, s. 411-421). Exempelvis har intervjuer och observationer tillämpats i syfte att försöka falsifiera tidigare erhållna resultat.

Resultaten i studien har stämts av mot: (1) vad andra forskare kommit fram till i studier av idrottsforskning inom deras respektive kunskapsfält, (2) verksamheten vid konferenser, symposium, och jubileum (så som vid CIF:s 20 års jubileum 2008, SVEBI:s årliga konferens 2008, och Idrottshistoriskt symposium i Malmö 2009), (3) de berättelser och redogörelser som framkommit under intervjuer med strategiskt utvalda intervjuobjekt, samt (4) de informella samtal som förts med lokala och nationella kolleger på olika akademiska nivåer.

¹³ Resonemanget grundar sig på Alfred Schutz resonemang om "mångfalden av verkligheter" i *Den sociala världens fenomenologi* (2002, s. 77-136).

Avgränsningar

Några betydelsefulla avgränsningar har gjorts i denna studie. När det gäller den första delstudien har fokus riktats mot samhällsvetenskaplig orienterad idrottsforskning. Den naturvetenskapligt orienterade forskningen har en längre historia i Sverige än den samhällsvetenskapliga. Den naturvetenskapliga och den samhällsvetenskapliga forskningen har också utvecklats relativt självständigt i förhållande till varandra.

Här ska också klargöras att med *samhällsvetenskaplig idrottsforskning* avses i denna studie forskning inom såväl det *samhällsvetenskapliga*, som det *humanvetenskapliga*, vetenskapsområdet. Den naturvetenskapligt orienterade forskningen är också svårare att avgränsa när det gäller att av göra vad som är idrottsspecifik forskning. Medicinska och fysiologiska studier har ofta en generellare giltighet än för det specifika idrottsområdet.

Dessutom är den naturvetenskapligt orienterade idrottsforskningen inte lika intimt sammanlänkad med framväxten av de ”nya” idrottsutbildningar som dyker upp under början av 2000-talet (här avses framförallt de nya management-, samt kultur- och samhällsinriktade utbildningarna).

Delstudie två omfattar (svenska) akademiska idrottsutbildningar i vilka idrott är huvudfokus. Denna avgränsning innebär att studien endast omfattar utbildningar inom högskolor och universitet. Det vill säga utbildningar som per definition, och i enlighet med lag, ska bygga på vetenskaplig grund (forskning). Avgränsningen innebär också att utbildningar där ett annat ämne än idrott är huvudfokus, och idrott endast en inriktning eller ett perspektiv, faller bort. Som exempel kan Psykologprogrammet i Umeå, med idrottsinriktning, nämnas – där psykologin är huvudfokus och idrotten en bisak.

Därtill omfattas landets idrottslärarutbildningar inte av denna studie. Idrottslärarutbildningarna följer en helt annan tidsaxel än 2000-talets nya idrottsutbildningar. De bygger också på en annan logik då deras primära mål är läraryrket, och inte de nya yrken som exempelvis Sport management och idrottstränarutbildningar riktar sig mot.

Avgränsningarna har inte enbart gjorts på basis av genomförbarhet. I centrum för studien står *de nya idrottsutbildningarna* vid högskolorna och universiteten. Det är också till stor del i relation till dessa utbildningar som idrottsforskningen i landet har studerats – därav fokus på den samhällsvetenskapligt orienterade forskningen.

I vissa fall har det varit svårt att dra gränsen mellan naturvetenskapligt och samhällsvetenskapligt orienterad forskning. Exempel på fall som ligger i gränslandet är idrottspsykologi och idrottsmotorik. Här har den vägledande principen dock varit inkluderade. Större delen av gränslandet mellan naturvetenskap och samhällsvetenskap har inkluderats i studien. Avgörandena har varit en bedömningsfråga och bedömningarna har gjorts på fall till fall basis.